

AKTUÁLNÍ PROBLEMATIKA TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

KATEŘINA KREJČIŘÍKOVÁ

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Abstract in original language

Nový trest domácího vězení s sebou přináší mnoho otázek. Kdo a jak bude provádět kontrolu tohoto trestu? Budou odsouzení přispívat na výkon tohoto trestu? Budou zavedeny elektronické náramky? Autorka se snaží reagovat na současnou diskusi vedenou nad tímto tématem, zejména z pohledu Probační a mediační služby.

Key words in original language

Trest domácího vězení; Probační a mediační služba; elektronický monitorovací systém; alternativní sankce.

Abstract

New penalty of the house arrest is full of questions. Who and how the control of this penalty will carry out? Will convicted persons contribute to the service of a sentence? Will be electronic ankle monitor introduced? The author reacts to the current discussion on this topic especially form the view of the Probation and Mediation Service.

Key words

House arrest; Probation and Mediation Service; electronic ankle; alternative sanctions.

Nový trestní zákoník s účinností k 1.1.2010 rozšiřuje škálu trestů o dva nové druhy trestů. O trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Tento příspěvek je krátkým zamyšlením nad vybranými problémy výkonu trestu domácího vězení. V příspěvku jsou zapracovány také poznatky získané na semináři pořádaném Probační a mediační službou dne 12.11.2009 v Brně. Seminář se týkal problematiky rekodifikace trestního práva hmotného a změn souvisejících na činnost Probační a mediační služby.

Ustanovení § 334b trestního řádu totiž předpokládá, že kontrolu výkonu trestu domácího vězení bude po 1.1.2010 provádět Probační a mediační služba ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Vzhledem k tomu, že na pořízení elektronického monitorovacího systému nejsou v současné době ve státním rozpočtu finanční prostředky, je jisté, že se nepodaří zavést elektronické sledování spolu s účinností nového trestního zákoníku. V červenci 2009 uvažovalo ministerstvo spravedlnosti dokonce o

odsunutí projektu domácího vězení až na rok 2011.¹ K odsunutí účinnosti zavedení trestu domácího vězení nakonec nedošlo a ministerstvo spravedlnosti představilo naopak "Plán realizace trestu domácího vězení", který se skládá z tří následujících fází:²

I. fáze - Namátková kontrola: Tato fáze potrvá od nabytí účinnosti trestního zákoníku (1.1.2010) až do zavedení elektronického kontrolního systému, přičemž Probační a mediační služba bude v tomto období zajišťovat podmínky pro uložení tohoto trestu, bude provádět namátkové kontroly odsouzených a realizovat kontinuální reintegrační činnost s odsouzenými.

II. fáze - Elektronický monitoring odsouzených: Ministerstvo spravedlnosti přihlásilo projekt domácího vězení v rámci programu "Crime Prevention and fight against Crime" k Evropské komisi a předpokládá získání finančních prostředků ze zdrojů Evropské unie ve výši cca 111,15 mil. Kč. V roce 2011 plánuje ministerstvo spravedlnosti uskutečnit výběrové řízení, ze kterého vzejde externí poskytovatel, který zajistí provoz monitorovacího systému.

III. fáze - je plánována na období 2011 - 2013, kdy by mělo dojít k úplnému propojení aplikace trestu domácího vězení a elektronického monitorovacího systému.

Do zavedení elektronického systému budou tedy kontrolu trestu domácího vězení provádět pouze pracovníci Probační a mediační služby, a to formou namátkových kontrol, případně telefonickým kontaktem na pevnou telefonní linku. Domnívám se, že takovýto výkon kontroly je nedostatečný, a to zejména z následujících důvodů. Namátkové kontroly, které se budou provádět formou návštěv odsouzených v obydlí, ve kterém trest domácího vězení vykonává, nemohou dostatečně vypovídat o dodržování tohoto trestu. Počet namátkových kontrol bude probační úředník stanovovat u každého odsouzeného individuálně. Minimální doporučený počet namátkových kontrol v měsíci u odsouzeného je interními normami Probační a mediační služby stanoven na tři návštěvy. Kontrola výkonu trestu domácího vězení vykonávaná pouze probačními úředníky s sebou však přináší určité možnosti pro odsouzeného. Nevyužije odsouzený toho, že ihned po kontrole probačního pracovníka navštíví svoji oblíbenou hospůdku, protože již byl kontrolován, a protože jiný kontrolní mechanismus již nepřipadá v úvahu? Dovedu si představit případ, kdy pátečního či sobotního večera zazvoní u domu, kde mladistvý odsouzený vykonává trest domácího vězení, a to kolem 21 hodiny, mladistvý v tuto hodinu bude skutečně doma, dodržuje tedy podmínky uloženého trestu, ale

¹ Domácí vězení se o rok odsunulo, stát nemá peníze na náramky [citováno 16.10.2009]. Dostupný z: <http://zprav.idnes.cz>

² Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti - Trest domácího vězení [citováno 16.10.2009]. Dostupný z: <http://portaljustice.cz>

po odchodu probačních pracovníků opustí dům a půjde za svými kamarády na diskotéku. Období po provedené namátkové kontrole, za situace, kdy nemáme zaveden elektronický kontrolní systém, považuji obdobím, kdy se odsouzený bude moci cítit "nehlídán". Dle současného návrhu vyhlášky o výkonu kontroly trestu domácího vězení budeme jako formu namátkové kontroly považovat i kontrolu telefonickými prostředky, avšak trestní zákoník nepřepokládá mezi podmínkami k uložení tohoto trestu, aby odsouzený byl uživatelem pevné telefonní linky. Domnívám se, aby i tato kontrola mohla být efektivní, pak by byla na místě ověřitelnost přístroji, které umí detekovat lidský hlas. Bude si moci být probační pracovník vždy jist, že hovoří s odsouzeným? Trest domácího vězení je v zahraničí zpravidla spojen s elektronickým monitoringem, přičemž mám za to, že namátkové kontroly plní spíše úlohu "sociální", "pomocnou", kdy probační pracovníci se při návštěvě odsouzeného snaží pomoci mu s nelehkou životní situací, případně se snaží o řešení nastalých problémů odsouzeného tak, aby jej nasměrovali k vedení řádného života.

Za současné personální situace by nebylo reálné, aby Probační a mediační služba zvládala provádět kontrolu výkonu trestu domácího vězení. Proto již v současné době (listopad 2009) probíhají výběrová řízení na nové probační pracovníky. Dojde k navýšení personálních stavů, a to o 90 osob, přičemž se předpokládá, že krajská střediska budou posílena o 2 osoby a zbývající střediska o 1 osobu. Je nutno také poukázat na předpoklad, že se výjezdů za účelem namátkových kontrol budou zpravidla účastnit vždy 2 probační pracovníci. Nedošlo-li by k personálnímu navýšení, pak by mohlo dojít k nepříjemným komplikacím, neboť na některých střediscích pracují pouze 2 osoby. Test domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20:00 hod do 5:00 hod v určeném obydlí. Soud však tyto podmínky může odsouzenému upravit na "tělo", zejména se bude řídit výkonem zaměstnání. Zpravidla však budou namátkové kontroly probíhat v pracovní dny v nočních hodinách. Jako vhodná varianta se v individuálních případech Probační a mediační službě jeví, aby tyto kontroly probíhaly i za účasti příslušníka Policie ČR. Pak by se namátkových kontrol mohl účastnit pouze jeden pracovník Probační a mediační služby. V současné době (listopad 2009) vrcholí diskuse o budoucí spolupráci Probační a mediační služby a Policie ČR na úrovni vedení Probační a mediační služby a Policejním ředitelstvím. Diskutována je také varianta, že by existoval propojený elektronický systém, který by evidoval osoby, kterým byl nařízen trest domácího vězení. Tento "seznam" by byl využitelný například při kontrolách mladistvých na diskotékách. S vedením takového seznamu se předpokládá i u trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Každému středisku Probační a mediační služby bude nově přiděleno počátkem roku 2010 za účelem výjezdů v souvislosti s výkonem kontroly trestu domácího vězení osobní vozidlo.

Trestní zákoník v ustanovení § 334h upravuje, že ministerstvo spravedlnosti může vyhláškou stanovit podrobnosti kontroly trestu domácího vězení.

Předpokládá se vydání vyhlášky o výkonu kontroly trestu domácího vězení a vyhlášky, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsobu úhrady. Návrh vyhlášky o výkonu kontroly trestu domácího vězení rozvádí, co se rozumí jednotlivými pojmy, jako např. kontrolou výkonu trestu domácího vězení, namátkovou kontrolou, součinností odsouzeného s probačním úředníkem a dále upravuje, jakým způsobem bude výkon kontroly trestu domácího vězení probíhat. Návrh vyhlášky, kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady předpokládá, že denní sazba nákladů výkonu trestu domácího vězení bude činit 50,- Kč za každý započatý kalendářní den příslušného kalendářního měsíce ve kterém odsouzený, alespoň z části vykonával trest domácího vězení. Soud po právní moci rozhodnutí, kterým byla stanovena povinnost k náhradě nákladů trestu domácího vězení, vyzve odsouzeného, aby požadovanou částku ve lhůtě 30 dnů uhradil s upozorněním, že nebude-li ve stanovené době zaplácena, bude vymáhána podle předpisů o vymáhání pohledávek.

Jak jsem uvedla na počátku tohoto příspěvku, domnívám se, že kontrola výkonu trestu domácího vězení, tak jak je nyní nastavena, nejenže nebude dostatečně efektivní, ale bude docházet často i k jeho zneužívání. Lepší variantou by bylo odsunutí účinnosti tohoto trestu až při současném zavedení elektronického kontrolního systému, neboť pouze kombinace elektronického monitoringu a namátkových kontrol spojených s pomocí probačních pracovníků může být dle mého názoru účinná. Žádoucí by jistě bylo také odzkoušení elektronického kontrolního systému. V zahraničí je pravidlem, že před zavedením nových trestněprávních institutů dochází k dlouholetým pilotním projektům, které mají za úkol předejít případným komplikacím. Při diskusi se soudci na téma předpokládaných odhadů četnosti ukládání tohoto trestu se vyhraňují dva tábory. První považuje kontrolu tohoto trestu taktéž jako nedostatečnou, a proto bude trest domácího vězení ukládat velmi uvážlivě a v minimálních případech. Naopak druhý tábor soudců uvítal rozšíření škály trestů a předpokládá obdobnou situaci jako byla při nově zaváděném trestu obecně prospěšných prací, který byl již od počátku zavedení hojně ukládán. Pro dokreslení uvádím, že za první rok účinnosti trestu obecně prospěšných prací v roce 1996 byl tento trest uložen v 728 případech. Zavedení tohoto trestu do našeho právní řádu vítám, obávám se však, že pro jeho výkon nejsou nastaveny podmínky tak, aby případný neúspěch před zavedením elektronického monitoringu nevedl v budoucnu k negativním postojům k tomuto trestu.

Literature:

- KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. Nový trest domácího vězení. Státní zastupitelství. 2009, roč. 7, č. 10, s. 13-20. ISSN 1214-3758.

- BLAŽEK, Vojtěch. Domácí vězení zaplatí sami odsouzení. Hospodářské noviny [online]. Změněno 14.06.2009 [2009-08-20]. Dostupné z: <<http://hn.ihned.cz/c1-37424580-domaci-vezeni-zaplati-sami-odsouzeni>>
- Domácí vězení naráží na řadu problémů [online]. [cit. 2009-08-20] Dostupné z: <http://pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?id_akt=361>
- Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti - Trest domácího vězení [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2009-10-16]. Dostupné z: <<http://www.portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=5130&d=309463>>
- Domácí vězení bude v Česku od ledna, vězni si budou připlácet [online]. [cit. 2009-10-16] . Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?tisk_clanku=1&id:akt=366>
- Vláda přerušila projednávání projektu domácího vězení [online]. [cit. 2009-10-16]. Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?tisk_clanku=1&id:akt=368>
- Od ledna přibude v Česku nový trest-domácí vězení [online]. [cit. 2009-10-16]. Dostupné z: <http://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?tisk_clanku=&id_akt=369>

Contact – email

11584@mail.muni.cz